

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quæstiones Canonicae De Decimis

Friderich, Melchior

Ingolstadii, 17010 [i.e. 1710]

Caput III. De Modo procedendi in Causis Decimarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61677)

*Can. 33. q. 1. ut notant Rebuff. l. c. n. 2. Moneta n. 29. Leo n. 27. ac alij. Et quidem non tantum agit adversus ipsum spoliatorem, sed etiam adversus quemcunque decimarum possessorem etiam bonæ fidei, sive cum vitio, & absque titulo, sive cum titulo ad ipsum pervenerint: idque ad 30 annos. Quod pinguisimum remedium etsi nec ex illo *Can. Redintegranda*, nec ex alio Jure probetur, passim tamen etiam à Legistis admittitur, agnitionque non semel fuit à Camera Imperiali, teste Mynsingero *cent. 3. obs. 85. n. 6.* Quod si fortè rejiciatur à Judice, uti contra bonæ fidei possessorem rejiciendum existimant Bartol. Angel. Alexand. ac alij apud Gaillium *l. 2. obsér. 75. n. 10.* & Emm. Gonzalez in *c. 15. de Restit. spol. n. 4.* concedendum saltem erit remedium *Recuperanda* ex Concilio Later. relatum *c. Sape contingit penult. de Restit. spol.* quod non tantum competit adversus eum, qui possessorem per se vel per alium dejecit vel deijci mandavit, ut Interdictum *unde vi*; sed etiam adversus quemlibet possessorem spoliationis conscium, sive acceperit spoliium immediatè à spoliatore, sive mediatè, etiam à possessore bonæ fidei intermedio. An verò spoliatus decimis ante omnia restituendus sit, dicitur infra à n. 652.*

CAPUT III.

De Modo procedendi in Causis Decimarum.

QUÆSTIO I.

An in Causis Decimarum summarie procedendum sit?

SUMMARIUM.

646. Status questionis proponitur.
 647. Causa decimarum inter Clericos, & inter hos ac Parochianos, est summaria.
 648. Item, si quæstio est inter duas Ecclesias de jure decimandi.
 649. Non tamen, si quæstio est de decimis ex pacto aliòve jure speciali debitis.
 650. Aut inter laicos: nisi eas habeant in feudum.
 651. Si est summaria, tractari potest in ferijs favore hominum inductis.

Rr 3 Causas

646 **C**Ausas Decimarum esse summarias univrsim & absolute pronuntiant Maranta *in Speculo Advoc. p. 4. disp. 9. n. 174.* Piafec. *Prax. Episc. p. 2. c. 4. art. 9. n. 2.* ac alij. Itaque pronuntiandum videtur, eò quòd *Clem. Dispendiosam 2. de Judic.* inter causas summarias Matrimonij, Usurarum, Electionum, Dignitatum &c. recensetur causa Decimarum & sine limitatione dicitur, in illis procedi posse *simpliciter & de plano, ac sine strepitu judicij ac figura.* Verum hæc Clementinæ regula procedit de casibus solùm ordinarijs, ut communiter tradunt DD. patiturque, ut pleræque aliæ, limitationem.

647 **A**ssert. I. Quando lis est inter Clericos, quibus de Jure debentur decimæ, & eos, qui solvere tenentur, causa est summaria. Et de hoc præcipuè casu procedit dicta *Clem.* ut in eandem tradunt Glossa *V. Decima*, & cæteri DD. Addunt cum Card. *ibid. n. 28.* & Imola *n. 7.* Moneta *c. 8. q. 3. n. 42.* & Aug. Barbosa *de Offic. Paroch. c. 28. §. 4. n. 5.* procedi in tali casu posse sine aliqua Juris solemnitate. Idemque dicendum videtur cum Cardin. *n. 23.* & Moneta *n. 51.* quando agitur contra Advocatum Ecclesiæ aliòsque, qui detinent decimas, aut earum solutionem impediunt. Quamvis in hoc casu ordinariâ judicij formâ procedendum esse existimant Imola *n. 81.* & Bened. Capr. *in cit. Clem. n. 20.* eò quòd tunc non agatur ad

decimas, ut ajunt, sed ad interesse. At verum non est, agi tantùm ad interesse: si enim fructus extant, agitur ad ipsas decimas: si solutio impeditur, agitur de jure decimandi, in quo decimator turbatur, & sic causa est propriè decimalis, ac circò summarie tractanda.

648 **A**ssert. II. Summarie quoque proceditur, si quæstio est inter duas Ecclesias de jure percipiendi decimas, ut post Gloss. Cardin. ac alios in *cit. Clem.* tenent Rota Rom. in *nov. decis. 14. n. 2.* Afin. in *Praxi p. 1. §. 3. c. 31. n. 12.* Zerola in *Praxi Episc. V. Decima §. ad sextum.* Moneta *l. c. n. 43.* Leo *p. 2. Thes. For. Eccles. c. 12. n. 30.* Barbosa *cit. n. 5.* Addit Moneta *n. 44.* cum Rota Rom. Anan. ac alij *in cit. Clem.* idem dicendum esse, si una earum prætendat, decimas sibi deberi ex consuetudine: quia consuetudo lex quædam est & jus commune, juxta *can. Consuetudo §. dist. 1.* & DD. *in rubr. de Consuetudine.* A fortiori hæc procedunt, quando Parochus agit possessorio *retinenda*: cum hoc sit summarissimum, & probatâ possessione tempore litis motæ non admittantur probationes requirentes altiorem indaginem, sed detur Parocho manutentio. *§. Retinenda 4. V. Quorum Inst. de Interdict.*

649 **A**ssert. III. Si quæstio est de decimis debitis ex pacto, voto, aliòve jure speciali, causa non est summaria. Sic tenent Glossa, Imola *n. 4.* & DD.

& DD. in cit. Clem. Moneta l. c. n. 46. ac alij. Hac doctrina standum esse affirmat Card. n. 19. propter auctoritatem Glossæ, quam ait à nemine reprobari, tametsi ipse contrarium censeat esse verius.

650 Affert. IV. Si quæstio de decimis vertitur inter laicos, locum non habet decisio cit. Clem. Dispendiosam, nec causa est summaria. Ita tenuit Rota Rom. cit. decis. 14. n. 2. Idemque tenent Glossa & DD. in cit. Clem. dum asserunt, eam solum procedere de casu, quo decimæ debentur jure communi, uti debentur Ecclesiasticis; non verò, si debentur jure speciali, quo eas possident laici. Advertunt tamen cum Rota l. c. n. 50. & Card. n. 21. Moneta n. 49. Bened. Capr. l. c. n. 17. & Leo l. c. n. 31. causam etiam inter laicos agitaram esse summariam, si eas habent in feudum. Rationem dant: quia cum Ecclesiæ debeantur jure communi, & hæc eas legitimè transfulerit in laicos vasallos, gau-

dent isti eodem jure & privilegio, quo illa; nam qui injus dominiumve alterius succedit, jure ejus uti debet. l. 177. ff. de R. J. & reg. 46. eod. in 6.

Ex modò dictis consequens est, 651 quod tradunt Everhard in Topic. legal. loco à Tributo ad Decim. n. 4. Moneta n. 42. Barbosa l. c. ac passim alij, causam decimarum, quando summaria est, tractari posse in ferijs in favorem hominum introductis. Estque manifestum ex Clem. sape 2. de V. S. ubi dicitur, in causis summarijs procedi posse tempore etiam feriarum ob necessitates hominum indulgarum. Ex eadem patet, quando de decimis summarie agitur, nec libello, nec litis contestatione opus esse, amputandas esse dilaciones, exceptiones ac appellationes dilatorias & frustratorias repellendas. Advocatorum & Procuratorum contentiones & jurgia, testiumque superfluum multitudinem refrenanda &c.

QUÆSTIO II.

Spoliatus Decimis an ante omnia sit restituendus?

SUMMARIUM.

652. Spoliatus non est restituendus ante omnia, si jus ipsi resistit & assistit spolianti.

653. Rationes in oppositum.

654. Laicus spoliatus decimis a

Parocho non est restituendus, nisi titulum edat.

655. Refellitur opinio contraria.

656. Nec restituitur laicus spoliatus, si Parochia est incorporata alteri Ecclesia.

657.

657. *Nec Monasterium vel Clericus à loci Parocho spoliatus, nisi fuerit in diuturna possessione.*
 658. *Etiam laicus spoliatus contra eum, cui jure communi decima non debentur, est restituendus.*
 659. *Multò magis Monasterium aut Clericus spoliatus.*

660. *Laicus spoliatus à laico semper est restituendus.*
 661. *Parochus contra Parochianos est manutenendus.*
 662. *Nisi sint in diuturna possessione non solvendi.*
 663. *Qui tamen raro legitime reclamant.*
 664. *Explicatur assertio.*
 665. *& seqq. solvuntur opposita.*

652 **Q**uestionis hujus solutionem difficilem reddunt Jura, ut videri potest, sibi contraria. Nam tam leges civiles, quam Canones asserunt, spoliatum ante omnia restituendum esse, etiam omni exceptione postposita. *l. si quis ad se C. ad L. Ful. de vi publ. l. i. §. si praedoff. Depositi. l. meminere C. unde vi. c. 1. 2. & ult. de Ord. cognit. c. In litteris & c. Conquerente de Restit. spol. Can. 1. & seqq. 2. 9. 2.* Contrarium tamen decidi videtur *c. 2. de Restit. spol. in 6.* sic enim ibi loquitur Bonifac. VIII. *Ad decimas, quas Canonici S. Nicolai se asserunt intra Parochiam Ecclesia Clerici possedisse aliquamdiu, & eis per eundem Clericum spoliatos fuisse, nequaquam debent restitui, nisi evidenter docuerint, quòdearum possessionem legitime assecuti fuissent, quia eas occupasse injustè verisimiliter praesumuntur, cum proveniant ex praedijs in aliena Parochia constitutis, sitque manifestum (nisi aliud ostendatur) eas de jure communi ad eandem Ec-*

clesiam pertinere. Ex qua decisione plerique DD. hanc regulam statuunt, spoliatum non esse ante omnia restituendum, sed prius ostendi ab ipso debere legitimum possessionis titulum, si Jus commune ipsi resistit & assistit spoliati.

Sunt tamen nonnulli, qui hanc regulam non admittunt, eò quòd non benè deduci videatur ex *cit. c. 2.* ac alijs Juribus claris sit contraria. Nam 1. si restitutio spoliati non esset, quando jus assistit spoliati & resistit spoliato, tunc ideo, quia talis spoliatus verisimiliter praesumitur rem injustè occupasse. Ac hoc non sufficit ad denegandam restitutionem, quia praedo etiam est secundum rigorem juris restituendus, ut dicitur *c. 5. de Restit. spol.* idèmq; habetur *l. Colonus 12. & l. Cum fundum 18. ff. de acquir. poss.* & tamen de praedone non sola datur praesumptio, sed certitudo habetur, quòd injustè occupavit. Igitur per vim possessione dejectus, etsi notorium defectum tituli in proprietate habeat, adhuc restituendus

ruendus est odio spoliantis, jusque sibi ipsi dicentis contra *l. non est singulis 176. ff. de R. F. & l. si quis in tantam 7. C. unde vi.* ut præter alios fusè explicat Petr. Barbosa ad *l. si de vi 37. ff. de Judic. à n. 43.*

II. Siquis habens duas Ecclesias Parochiales priori ab Episcopo spoliatur, statim restituitur, licet non ostendat titulum, aut dispensationem, per quam plures Parochias simul retinere possit, ut habetur *c. licet Episcopus 28. de Præbend. in 6.* & tamen tali possessori manifestè Jus commune resistit juxta *c. Nonnulli de Cler. non resid. & c. de multa de Præbend.* Idemque Jus commune favet Episcopo spolianti, utpote ad quem de jure pertinet collatio vacantium Ecclesiarum. *can. omnes basilica 7. 16. q. 7.* III. In casu *c. Cum dilectus 2. de Ord. cognit.* quidam Nobiles fuerunt restituti contra Monasterium, à quo fuerunt spoliati castro, tametsi non negarent, castrum esse Monasterij. Ergo spoliatus restituendus est ante omnia, non solùm si datur præsumptio, quòd nullum titulum in re habuerit, sed etiam, si id manifestum est. IV. Quidam Clerici, qui non erant de Capitulo Ecclesiæ, spoliati à Canonicis quasi possessione juris eligendi, in eandem restituebantur, ut habetur *c. Cum Ecclesia 3. de Caus. poss. & propr. &* tamen jus resistebat spoliatis, & assistebat spoliantibus, quia jus eligendi competit solùm ijs, qui sunt

de gremio Capituli, non verò alijs. V. Spoliatus sua conjuge restituitur, tametsi opponatur consanguinitas & ipse non sit in possessione talis conjugij, utpote ob consanguinitatem invalidi. *c. literas 13. de Restit. spol.*

Assert. I. Quando laicus est spoliatus decimis à Parocho, non est restituendus, antequam titulum suæ quasi possessionis ostendat, vel quasi possessionem temporis jmemorialis. Ita teste Emman. Gonzalez in *c. 7. de Restit. spol. n. 13.* omnes Interpretes ad *cit. c. 2. eod. in 6.* deciditque sapius Rota Rom. cum in causa decimarum tum in matrimoniali, non dari manutentionem seu restitutionem, quando spoliato resistit jus, & assistit spolianti, ut testantur Aug. Barbosa in *votis decis. voto 54. n. 18.* & Pignatelli *tom. 4. consult. 35. n. 24.* Ratio patet: quia sicut Interdictum *unde vi* non competit ei, qui non possidet juxta *c. Ex parte 14. eod.* ita neque competere potest pro re, quæ non potest possideri, ut rursus docent omnes DD. & latè probant Menoch. *remed. 15. recuper. poss. à n. 433.* & Aug. Barbosa *l. c.* unde si laicus spoliatus petat restitutionem quasi possessionis juris decimandi, restituendus non est, non quasi injustus possessor sit, sed quia non est possessor, ut cum Barbosa & Mindano ex *c. causam 7. de Præscript.* observat Gonzalez *l. c.* vel, ut loquitur Covarr. *l. 1. var. c. 17.*

n. 6. quia laicus de se est incapax hujus juris, & sic non tantum contra se habet præsumptionem Juris communis (quam contra se habet etiam omnis illis, qui non est loci Parochus) sed insuper incapacitatem possessionis, quam sibi petit restitui, & sic quoad ipsum deficit principalis causa Interdicti *recuperande*, nisi constet de titulo privilegij (quo solo capax possessionis reddi potest) saltem præsumptivè ex immemoriali quasi possessione: etsi enim in possessorio opus non sit justificari titulum ultra possessionem (nam hoc sufficeret ad vincendum in ipso petitorio, ac idcirco regulariter requiri non debet in solo possessorio) allegatio tamen possessionis non sufficit, si huic jus restitit, seu si is, qui possessionem præterdit, ejus de jure non est capax. Dixi autem, saltem præsumi debere titulum ex immemoriali quasi possessione. Unde si constaret, laicum fuisse hætenus in immemoriali hujus juris possessione, foret etiam contra Parochum restituendus. Et quamvis hoc ultimum Interpretes non tradant, credo tamen, neminem refragaturum ex ijs, qui docent, ex tanti temporis possessione (saltem si accedat fama privilegij) legitimè præsumi, quod laicus iusto titulo, videlicet privilegio Ecclesie hoc jus obtinuerit, nisi contraria aliqua præsumptio obster. Ratio est: quia juxta *cit. c. 2. extraneus decimis à Parocho spo-*

liatus idèò restitui non debet, quia contra ipsum & pro spoliante est præsumptio: hæc autem ratio cessat, si pro spoliato est præsumptio iusti tituli, uti est ex illa immemoriali possessione juxta dicta n. 477. Igitur laicus spoliatus contra Parochum spoliantem nunquam restituitur, nisi constet de ejus titulo seu privilegio Pontificio, vel detentione immemoriali, & consequenter non sufficit quæcunque, quamvis diuturna, quasi possessio, si non sit immemorialis; quia juxta receptam omnium DD. sententiam hæc sola pro laico facit præsumptionem iusti tituli, qui quoad laicos est solum privilegium Pontificis vel absolute donantis decimas vel in feudum concedentis, non verò præscriptio, donatio à Parocho vel Episcopo facta &c. ut constat ex dictis *cit. n. 477. & 480.* Cæterum juxta decisionem Rotæ & communem DD. quam refert & sequitur Aug. Barbofa *ad c. 2. de Restitut. spol. n. 13.* procedit assertio etiam tunc, quando lite vel appellatione pendente laicus est spoliatus & per viam attentatorum agit, ut in pristinum statum reponantur, & omnia penitus revocentur.

Ex dictis consequens est, neutrum 655
quam sustineri vel practicari tutò
posse doctrinam Glossæ *in can. 1.*
14. q. 1. V. possideri. & cujusdam Bar-
tholomæi Brixinensis absolute as-
ferentium, laicum decimis spolia-
tum restituendum esse; nec opinio-

nem Prænob. D. de Clingensperg
assert. 31. de Decim. n. 2. tenentis,
 restituendum esse spoliatum etiam
 à Parocho decimatorem universalem,
 vel talem, quem aliunde constat
 non duntaxat aliquamdiu, sed
 longo tempore 10. vel 20. annorum
 fuisse in quasi possessione Decimarum.
 Obstat enim constans aliorum
 Interpretum doctrina; praxis ac
 stylus Curie & Ecclesie Romanæ,
 cujus privilegio sicut decimæ ad
 laicos pervenerunt, ita ad eandem
 pertinet decidere, quo jure eas
 concesserit, & quid in controversiis
 circa eas tenendum sit; ac denique
 ipsa ratio intrinseca. Cum enim
 laici, seclusà Ecclesie concessione,
 capaces non sint quasi possidendi
 jus decimarum, stat contra ipsos
 præsumptio, quòd legitime non
 possideant, quamdiu titulus non
 ostenditur vel verus, vel præsumptus:
 titulus autem præsumitur nequit
 ex detentione 10. 20. aut etiam
 plurium annorum, sed solum ex
 tempore immemoriali, ut tradit
 constans omnium DD. sententia,
 & patet ex dictis *n. 477. & 480.*

656 *Assert. II.* Si Parochia est
 incorporata Monasterio, Ecclesie
 Cathedrali vel Collegiata, aut
 Academia, restituendus contra eas
 non est laicus spoliatus, nisi constet
 de justo ejus titulo vel quasi
 possessione immemoriali. *Assertio*
sequitur ex dictis: cum enim ob
incorporationem factam Monasterium

quoad decimas censeatur loco
 Parochi, & tam contra Parochianos,
 quàm contra Episcopum & Vicarium,
 cui cura est commissa, fundatam
 habeat intentionem juxta dicta
 448. & 439. consequens est,
 quòd sicut contra Parochum non
 restituitur laicus, ita nec contra
 Monasterium.

Assert. III. Si Monasterium vel
 657 Clericus à proprio loci Parocho in
 quasi possessione juris decimandi
 turbatus & spoliatus fuerit, non
 est restituendus, donec titulum
 ostendat, vel tituli præsumptionem
 notoriè pro se habeat. *Assertio*
patet ex cit. c. ad decimas 2. de Restit.
spol. in 6. ubi hæc ipsa hypothesis,
quam posui, habetur. Patet quoque
ratio: quia Clerico alieno resistit
jus, & assistit Parocho. Atqui si
hæc resistantia juris datur ex parte
spoliati & ex parte spoliantis
assistentia, non conceditur restitutio,
saltem in spiritualibus, ut ex cit. c.
2. tradunt communissimè DD. post
Archid. Dominic. Panor. Bald.
Alexand. Innocent. Socin. ac Aretin.
apud Gabrielium l. 5. tit. de Restit.
spol. concl. 1. n. 122. & Petr. Barbosa
in l. si de vi 37. ff. de Judic. n. 131.
 Ut tamen Clericus extraneus, &
 qui Parochus non est, contra
 proprium loci Parochum restituatur,
 non videtur necessarium (quod
 plurimi absolute affirmant) ut
 constet de legitimo titulo, vel de
 immemoriali possessione, ex qua
 titulus præsumatur, uti requiritur in
 laicis:

laicis: sed sufficit, si longo tempore in pacifica possessione juris decimandi fuerit, ut sentiunt Fern. Valsq. *l. c.* Aug. Barbosa *in cit. c. 2. n. 8.* Laym. *ibid. n. 2.* Lud. Engel *tit. de Decim. §. 1. n. 4. & tit. de Restit. spol. n. 17.* Robert. König *eod. tit. de Rest. n. 13.* P. Jacob. Wex *rr. de Decim. contr. 4. §. 9.* Ratio est: quia licet Clerico, qui in aliena Parochia jus decimandi prætendit, jus resistat, eo ipso, quod proprio loci Parocho assistit, non tamen ita resistit, ut secluso etiam privilegio sit incapax illud jus possidendi, sicut incapax est laicus; eo ipso quod Clericus illud potest præscribere, ut dictum est supra *n. 442.* Si ergo longo tempore fuit in pacifica possessione, non malè præsumitur, quod titulum aliquem legitimum habeat: uti post Panorm. *in c. 3. de caus. poss. n. 52.* & Francum *in cit. c. 2.* notat Laym. *l. c.* & sic tollitur præsumptio injustè occupatarum decimarum, propter quam *eod. c. 2.* spoliatis negatur restitutio. Idque indicasse videtur Pontifex *cit. c. 2.* dum dicit, Canonicos, quibus negandam asserit restitutionem, fuisse aliquamdiu in possessione; utique illam non negaturus, si fuissent diu in possessione. Illud saltem certum esse videtur, huic limitationi assertionis modò factæ non obesse illam Pontificis decisionem, cum è contrario faveant Jura supra adducta, quibus spoliato conceditur ante omnia restitutio. Quàm diutur-

na verò esse debeat possessio ad hoc, ut prævaleat assistentiæ Juris, quam pro se habet Parochus, & contra hunc sit restituendus possessor Clericus extraneus, difficile est determinare in casibus particularibus. Unde decidendum erit arbitrio Judicis. Cùmque in Jure longum seu diuturnum tempus sit decennium, saltem decennalis possessio continuata requiritur ad hoc, ut spoliato detur restitutio, Illud extra controversiam est, si actus possessorij sunt incerti, turbidi seu contradicci, vel interrupti, vel aliunde aliqua præsumptio sit contra extraneum, quod vi, clam, vel precariò possidere cœperit, vel locatas duntaxat habuerit decimas, manutendum esse Parochum, ut in simili ex pluribus Rotæ decisionibus notat Aug. Barbosa *p. 3. de Offic. Episc. alleg. 127. n. 40.*

Assert. IV. Si à Clerico vel Monasterio, cui Jure communi non debentur decimæ, spoliatus fuerit laicus, erit iste ante omnia restituendus. Ratio est: quia tunc solum negatur spoliato restitutio, quando ipsi resistit Jus, simulque assistit spolianti, uti post Glossam *in cit. c. 2. de Restit. spol.* Panorm. Ripa. Natta, Joan. Andr. Joan. Monach. Dominic. Gabrielium, Jasonem, ac alios tradunt Covarr. *l. c. & p. 2. de Sponsal. c. 7. §. 5. n. 13. & 14.* Joan. Garcias *de Nobilit. Hispan. Gloss. 12. n. 8 §.* Petr. Barbosa *in l. 37. ff. de Judicys n. 131.* Navarr. *in c. accep-*
ta de

ta de Restit. spol. opposit. 10. n. 21. ubi ait, communiter à DD. sic intelligi illud c. 2. Etsi igitur in data hypothese jus resistat laico spoliato, quia tamen Clerico vel Monasterio spoliante non assistit, concedenda erit spoliato restitutio. Dicendum tamen videtur, hanc faciendam non esse, si notorium foret, quòd jus decimandi Clerico spoliante vel Monasterio ex privilegio, vel præscriptione competat; etsi enim Jus commune ipsi non assistat, assistit tamen jus & titulus extraordinarius, sicque procedit regula, quòd spoliato neganda sit restitutio, si jus ipsi resistat, assistat verò spoliante, quod à fortiori procedit in hypothese allatâ n. 656. nisi constet de laici spoliati privilegio vel quasi possessione immemoriali.

659 Assert. V. Si Clericus vel Monasterium, cui Jure communi non debentur decimæ, iisdem spoliavit aliud Monasterium vel Clericum, cui Jus commune pariter non assistit, spoliatus ante omnia restituendus est. Ratio patet ex dictis, præcipuè n. 657. ac à fortiori ex dictis n. 658.

660 Assert. VI. Laicus spoliatus decimis ab alio laico ante omnia est restituendus, tametsi spoliator contendat, jus decimandi ad se pertinere ex privilegio Pontificio. Hæc quoque assertio sequitur ex dictis n. 658. & tenetur à Guidone Papæ 9. 288. Fern. Valsq. l. 2. contr. c. 89.

n. 5. Covarr. l. 1. var. c. 17. n. 6. August. Barbosa l. c. n. 19. & in c. 7. de Præscript. in 6. cum Gutierrez ac alijs, estque communis DD. dum asserunt, tunc solùm restituendum non esse spoliatum, quando ipsi jus resistit, simulque assistit spoliatori, uti assistit Parocho & resistit laicis ac Clericis, qui non sunt Parochi loci, in quo decimas prætendunt. Cum igitur laico spoliato jus quidem resistat, non tamen assistat alteri laico spoliante, consequens est illum esse restituendum.

Assert. VII. Si Parochiani negant decimas, prætendendo præscriptionem, consuetudinem non solvendi, privilegium &c. manutendus in suo jure est Parochus, & restituendus, donec illi probent titulum, quem allegant: nisi sint in diuturna quasi possessione immunitatis. Ita tradunt communiter DD. estque sæpius ita judicatum à Rota Romana teste Pignatelli rom. 4. consult. 36. n. 24 & in casu Jurisdictionis ordinariæ (cui iste de jure decimandi Parochis competente omnino similis est, cum sit par ratio de Jurisdictione Episcopis competente & jure Parochorum) multoties decisum cum à S. Congreg. Concil. tum à Congregat. Episcop. & Regul. teste eodem Pignatelli rom. 2. consult. 26. n. 18. ac ab ipso SS. Pontifice c. Cum persona 7. de Privileg. in 6. & c. 2. de Restit. spol. in 6. Ratio patet ex dictis: quia etiam in hoc casu jus assistit Parochis.

chis decimas exigentibus, & resistit Parochianis solvere reuenticibus. Accedit, quòd nisi manutentio concederetur Parochis, isti jus suum in petitorio multis litiis ambagibus repetere identidem cogentur, cum Parochiani ob negligentiam priorum Parochorum aut eorum indulgentiam, ac gratuitam remissionem, aut contumaciam debitorum facile prætere exemptionem possent: quæ vexatio foret iniqua, cum Parochi jus, quod à SS. Canonibus ac ipso Jure naturali ipsis concessum est, deducere in iudicio deberent contra eos, quibus Jura resistunt & obligationem solvendi imponunt.

662 Addidi in assertione: *nisi sint in diuturna quasi possessione immunitatis.* Quam limitationem etsi DD. ferè omittant, addenda tamen videtur: nam posse Parochianos in hac quasi possessione esse, constat ex eo, quòd immunitas à solvendis decimis acquiri consuetudine & præscriptione potest, juxta ea, quæ supra tradita sunt à n. 260. & 291. posito autem, quòd capacitatem possidendi habeant, & in possessione actu sint & quidem longo tempore, non verò Parochus, manuteneri iste contra illos non debet, cum penes ipsum non sit possessio, in qua manutendus foret. Neque enim in tali casu præsumptio, quòd sit in possessione, pro ipso stat, quia præsumptio quoad possessionem exemptionis non obstat laicis, sicut

obstat, quando non solam exemptionem, sed ipsum jus decimandi prætendunt, ut dixi n. 654. Et quamvis Jura etiam quoad exemptionem resistant, non tamen tantopere resistunt, quantum resistunt quoad jus decimandi, ut patet cum ex dictis n. 294. tum ex eo, quòd etsi laici secluso Ecclesiæ privilegio juris decimandi capaces non sint, sunt tamen capaces exemptionis. Hæc tamen non procedunt, si præter præsumptionem communem, quæ de Jure est contra Parochianos, contra ipsos pugnet alia specialis, v.g. quòd prior Parochus decimas permiserit solum ex benevolentia, vel quòd ad certos annos aut suam vitam cum iisdem transegerit, aut illas quidem petierit, nec tamen obtinere potuerit &c. tunc enim illa præsentia immunitatis possessio contra decimatorem non proderit, ut in simili dixi supra n. 481.

Univerſim circa oppositionem, 663 quæ Parochiani recusant dare decimas prætendendo legitimam exemptionem, notandum est, ratio illi locum esse posse, saltem si in petitorio conveniuntur. Nam vel integra communitas consuetudinem non solvendi & vi hujus se liberam ab onere decimarum esse prætedit? Et tunc ostendere debet, quòd ab annis 40. & non minori tempore decimæ solutæ non fuerint, ut constat ex dictis n. 283. vel præteditur ab uno aut pluribus præscriptio

scriptio contra decimatorem legitime completa? Et tunc præter bonam fidem ac alia ad præscriptionem requisita verificari debet exemptionis possessio, qualis requiritur in servitutibus negativis, videlicet ut Parocho petenti decimas, hæ fuerint negata, & is acquieverit, ut post Rotam Rom. aliorumque communem notant Card. de Luca de *Decim. discursu* 14. n. 14. & d. f. 15. n. 10. ac Antonelli de *Tempore legali* l. 2. c. 37. n. 12. & patet ratio: quia aliàs omisio exemptionis est actus meræ facultatis; constat autem per actus meræ facultatis non præscribi. Jam verò repugnantia ad factam à Parocho postulationem & ejusdem patientia, seu, ut loquuntur, acquiescentia, simulque bona recusantium fides, rarò aut nunquam ostendi poterit, nisi simul ostendatur aliquis titulus, v.g. privilegium, compositio auctoritate Superioris facta, præscriptio &c. Nam Parochiani plerumque solum prætendunt, certis annis ex hoc vel illo fundo solutas non esse decimas: per hoc autem (ut nihil dicam de bona fide, quæ vix aderit, nisi titulus habeatur) nondum ostenditur quasi possessio exemptionis, cum omisio solutionis potuerit esse facta, & sæpissime fiat, ex alijs causis, & per actus meræ facultatis, dum v.g. prior Parochus ex mera gratia & benignitate jus suum profecutus non est, & singulis annis vel gratis remisit,

vel vi transactionis ad aliquot annos aut vitam suam &c. qua ratione nulla exemptionis possessio contra successorem inducta fuit, quia antecessor præjudicare suis successoribus nec voluit nec potuit, ut observant Card. de Luca l. c. & Suar. c. 12. n. 15. Et hæc esse causa videtur, quòd communissima DD. generaliter statuit, quando jus uni specialiter assisit & resistit alteri, uti contingit in causa decimarum, jurisdictionis &c. necesse esse, ut pars illa, quæ Jus commune adversus se habet, prævalere tamen vult quoad manutentionem vel restitutionem, titulum iustificet, aut saltem titulo ex temporis immemorialitate præsumpto se tueatur, eò quòd absque hujusmodi titulo actus, qui deberent possessionem generare, plerumque sint dubij valde & incerti: ad tollendam autem Juris assistentiam, quæ v.g. Parocho quoad decimas aut Episcopo quoad jurisdictionem favet, omnino necessarij sunt actus nullo modo turbidi incertique, sed certi & clari in ordine ad effectum possessionis, debetque ista esse constans, inviolata, inconcussa, hoc est, sine contradictione & reprobatione, ut post Jasonem, Ripa, Ægidium, Barbatium, Præpositum, ac alios, variisque Rotæ Rom. decisiones, loquuntur Gutierrez l. 3. *pract.* 9. 14. n. 83. & Aug. Barbosa p. 3. de *Off. Episc.* alleg. 127. n. 40.

Ex

664 Ex dictis consequens est I. quòd manutenendus sit Parochus, tametsi Parochiani obtendant aliquos actus possessorios, nisi clarè constet, per hos sublatam esse priorem Parochi possessionem: quia quando duo litigant de possessione retinenda, is obtinet, qui probat antiquiorem possessionem juxta *c. licet causam 9. §. Ex præmissis de Probat.* aut cujus possessio insuper titulo est munita. Consequens est II. manutenendum esse novum Parochum, tametsi, quando decimas exigit, quidam Parochiani dare renuant, eò quòd dicant, etiam alios renuere, vel antecessorem non cum tanto rigore eas exegisse, vel ex hoc illòve fundo antecessori nunquam fuisse solutas, vel se pecunias pro iisdem pendisse, vel facilè fuisse remissas &c. Ratio patet: quia cum Parochus pro se habeat præsumptionem & Juris assistentiam, idcirco Parochianis incumbit onus probandi, quòd per ipsorum actus possessorios Parochus amiserit possessionem: hæc autem amissio non satis probatur ex solis illis, quos allegant, actibus, cum sint de se indifferentes, & ferè ab ijs etiam exerceri soleant, qui sunt in mala fide & ad decimas se nõrunt obligatos. Consequens est III. non sufficere, si Parochiani exemptionem prætendentes solum allegent consuetudinem, privilegium, præscriptionem, vel transactionem; sed ne-

cessè esse ista probari, & quidem non per conjecturas & dubias præsumptiones, sed per probationes veras ac proprias, plenas & convincentes, cum absque his suà possessione & jure Parochus æquè parum deijci queat, ac alius legitimus possessor aut dominus: quæ probationes cum ordinariè afferri nequeant, idcirco, ut dixi, DD. absolute & sine limitatione ferè afferunt, contra Parochianos manutenendum esse Parochum.

Dissolvenda nunc sunt, quæ n. 661 653. allata sunt, & contra *cit. c. 2. de Rest. spol.* ac tres primas assertiones pugnare videntur. Ad 1. & tametsi detur, prædonem etiam notorium restituendum esse (quod tamen Innoc. Dec. Imol. Alex. alique plurimi negant apud Gabrielium *l. 5. tit. de Rest. spol. concl. 1. n. 7. ac n. 110.* & Petr. Barbosa *ad l. 37. ff. de Judicijs n. 125.*) id tamen solum procedit in profanis; non verò, si agitur de re vel jure sacro, quale de se est jus decimandi: nam in restitutione spiritualium vel quasi, locum habet decisio *cit. c. ad decimas 2. de Rest. spol.* ita ut si notorium sit verè vel præsumptivè, spoliatum esse injustum possessorem, & è contrario notorium sit, spoliatorem esse dominum rei, impediatur restitutio, uti cum Imola, Hippolyto, aliisque plurimis notant Joan. Garcias *rr. de Nobilit. gloss. 12. n. 85.* Paul. Castr. *l. 1. consil. 401. n. 5.* Ant. de Matth. *ad reg. spoliat. ante om. est*

est restit. fallent. 16. n. 49. V. venio. Barbosa l. c. à n. 133. Gabriel. l. c. n. 10. & conclus. 5. n. 127. Mascard. de Probat. concl. 1329. à n. 1. quia spiritualia vel quasi nequeunt possideri sine titulo canonico reg. 1. Fur. in 6. & ideo, qui eorum restitutionem petit, probare debet titulum saltem coloratum, juxta Gloss. communiter receptam in Clem. un. de caus. possess. quem si non ostenderit, censetur nunquam possedisse, & per consequens non est restituendus. cit. c. ad decimas & c. constitutus 8. de Filijs Presbyt.

666 Ad 2. R. I. cit. c. 28. de Prabend. in 6. solum asseri, quod beneficium non debuerit conferri alteri, nisi prius vocato & audito ejus possessore; non verò, quod hic, si spoliatus est, restituendus sit ante omnia, licet non alleget titulum saltem coloratum. Non debuisse in hypothese illius capituli beneficium conferri alteri nisi vocato prius ejus possessore constat ex textu, dum dicitur cum tibi forsitan jus possit competere retinendi.

R. II. Cum Aug. Barbosa de Offic. Parochi c. 28. S. 2. n. 44. tamen Clerico, qui detinet Beneficium absque Canonica Institutione, vel retinet primum post pacificam possessionem secundi cum primo incompatibilis, resistat jus reg. 1. Fur. in 6. & c. 3. de Institut. solum tamen resistit quoad proprietatem Beneficij, non verò etiam quoad ejus possessionem: hæc

enim licet injusta; vera tamen & legalis esse potest, cum Clericus ejusdem sit capax, ac propterea eadem dejectus restituendus est, antequam ostendat titulum canonice institutionis, juxta c. In literis 5. de Rest. spol. sicut, ut ibidem dicitur, restituendus est prædo, quamvis proprietatem non habeat, quia res, quam possidet, talis est, ut ponitur, cujus possidendæ est capax. At verò laicus absque titulo ne quidem possessionis decimarum capax est. Unde merito tenetur prius titulum, saltem præsumptivè ex temporis immemorialitate, ostendere, antequam restituatur, prout dictum est supra n. 654.

Ad 3. R. illo c. 2. de Ord. Cognit. 667. agi de re merè profana & seculari: in rebus autem profanis, restituendum esse spoliatum, non verò in spiritualibus aut quasi, constat ex paulò antè dictis n. 665.

Ad 4. R. Clericos illos extraneos, 668 & qui non erant de gremio capituli, ac spoliati fuerant quasi possessione juris eligendi, ideo debuisse restitui, etiam antequam docerent de suo jure eligendi, quia etsi Jus assistat solis Canonicis, resistat verò alijs, non tamen his ita resistit, quin possidere possint jus eligendi, illudque præscriptione ac consuetudine obtinere. Hinc in casu cit. c. 3. de Caus. possess. & propr. illi Clerici extranei, qui sua quasi possessione spoliati fuerant, merito restituebantur, cum sæpius antè

T c ele-

elegerint non tantum permittentibus Canonicis, sed etiam ad electionem eos vocantibus, ac idcirco pro se habebant præsumptionem possessionis bonæ fidei. Alia longè ratio est de laicis jus decimandi prætendentibus, cum istud secluso privilegio Ecclesiæ ne quidem possidere possint *c. Causam 7. de Præscript.* nec ipsis patrocinetur scientia & patientia, imò nec concessio Parochorum, & Episcoporum, aliorumve Prælatorum SS. Pontifice inferiorum. Restitui igitur non debent, nisi ostendant titulum, videlicet privilegium Ecclesiæ, saltem præsumptivè ex detentione immemorabili, juxta dicta *n. 654. & seqq.*

669 Ad V. R. Conjugem spoliatum conjugè restituendum esse, tametsi impedimentum consanguinitatis opponatur, quia spoliato ob contractum matrimonialem in facie Ecclesiæ inquit assistit jus, & resistit spolianti. E contrario si laicus spoliatus est decimis à Parocho resistit jus spoliato, & assistit spolianti.

Accedit, quòd juxta *cit. c. 13. de Restit. spol.* restitutio non absolute faciendâ sit, videlicet quoad thorum & mensam, sed solum quoad mensam. Quin si plena fieret restitutio, uti faciendam esse statuisse videtur Lucius III. *c. Ex conquestione 10. de Restit. spol.* ea tamen effectum habere non posset quoad thorum, si adest impedimentum dirimens, cum etiam beneficio restitutionis obtento, is, qui consanguinitatis habet notitiam, debitum conjugale nec exigere nec reddere vel tenere vel possit, ut dicitur *cit. c. 13.* Hinc per restitutionem conjugis spoliati nihil contra conscientiam fit, vel contra jus conjugis impedimentum objicientis & spoliantis. E contrario per restitutionem laici decimis spoliati sæpe foveretur peccatum, sæpe læderetur jus Ecclesiæ & Parochi spoliantis: cum facile fieri possit, ut laicus nullo justo titulo decimas colligat, nec dubitandum esse videatur, à multis ita colligi.

QUÆSTIO III.

An in Causa Decimarum admittenda sit appellatio?

SUMMARIUM.

670. *Varia opiniones proponuntur.* *mas non habet effectum suspensivum.*
 671. *Appellatio negantium decimas non habet effectum suspensivum.* *672. Nec illorum, qui præcedunt*

dunt immunitatem ex privilegio vel compositione dubia.

673. *Habet tamen effectum devolutivum.*

674. *Appellatio Ecclesia conten-*

dentis cum Ecclesia super jure decimandi, habet utrumque.

675. *Laici solum devolutivum.*

676. *Contra excessum in modo colligendi appellari potest.*

670 **A**ppellationem in decimis esse admittendam simpliciter & absque limitatione negant Speculator *l. 2. part. 3. tit. de Appell. §. 2. n. 5.* Maranta *p. 6. de Ord. Judic. tit. de Appellat. n. 304.* Glossa *in can. 41. 2. q. 6. v. quoties etiam, & in can. 66. 16. q. 1. v. Tributa*, Gilhausen *c. 8. Arboris Judic. p. 3. n. 28.* Rebuff, *9. ult. de Decim. n. 21.* ac alij. Simpliciter affirmant Glossa *in c. Tua nobis 26. h. t. v. Tributa*, & Tiraq. *de Privil. p. 1. causa privil. 153.* Distinguunt Hostiens. Anchar. Panorm. Hen. Boich. ac plerique alij *in cit. c. 26.* & appellationem negandam laico ajunt, si prætendat consuetudinem aut præscriptionem; concedendam verò, si opponat privilegium Ecclesiæ, vel compositionem. Verùm quæmadmodum priores duæ sententiæ malè negant & concedunt appellationem sine limitatione, ut ex dicendis patebit, ita distinctio, quam facit tertia, nec sufficit, nec solidà ratione nititur. Quando enim Panormit. alijque asserunt, ideo non concedi appellationem prætendenti- bus præscriptionem aut consuetudinem, quòd nec hæc nec illa contra Jus Divinum admittitur, falso supposito nituntur, quasi videlicet

decimæ absolutè ac etiam quando præcisè non sunt necessariæ ad congruam Parochi sustentationem, sint Juris Divini: hoc enim supra rejectum est *n. 37.* assertumque *n. 258. & 281.* decimas consuetudine & præscriptione abrogari posse. Nec satisfacit altera ratio, quam affert Moneta *c. 8. de Decim. 9. 4. n. 60.* nimirum favorabilius esse privilegium & compositionem, faciliusque probari posse, quàm præscriptionem & consuetudinem: dato enim, hoc verum esse, non tamen apparet, quare audiendus non sit, qui objicit & probare potest, se legitimè præscripsisse decimis, aut consuetudine legitimè præscriptâ ab ijs solvendis esse liberum. Sed neque sufficit illa distinctio inter consuetudinem & præscriptionem ex una, & inter privilegium ac compositionem ex altera parte: nam agit tantùm de casu, quo prætenditur exemptio à decimis; non verò etiam de altero casu æquè contro- verso, quo agitur de iplo jure decimandi inter duas Ecclesias, aut duos laicos, aut laicum & Ecclesiam. Pro varietate igitur jurium, quæ asserunt vel illi, qui exemptionem à decimis prætendunt; vel ij,

T c 2

qui

qui jus decimandi sibi vindicare contendunt, varia & multiplex distinctio facienda est.

671 **A**ssert. I. Si Parochiani detre-
dant solvere decimas, prætenden-
do consuetudinem vel præscriptio-
nem, & appellando sive extra sive
intra iudicium, non sunt audiendi,
sed compellendi ad solutionem. Af-
sertio hæc est omnium DD. & tra-
ditur apertè *c. Tua nobis 26. h. t.*
ibi: mandamus, quatenus omnes,
qui ratione personarum aut etiam
prediorum decimas Ecclesijs &
Clericis tue Diocesis exhibere te-
nentur, ad eas cum integritate
reddendas appellatione remotâ
compellas. Habent, igitur decimæ
paratam executionem, & licet aliàs
à citatione inchoandum sit, in ma-
teria tamen decimarum, si Paro-
chus agit contra subditum ob eas
non solutas, incipi potest à moni-
tione & præcepto, uti post Gloss.
Cardin. Imol. Laud. ac alios in
Clem. Dissendiosam 2. de Judic. V.
Præmoniti tradunt Rebuffus q. ult.
n. 23 & Moneta cit. c. 8. n. 56. Idem-
que tradunt de decimis in futurum
solvendis. Ratio dari solet: quia
decimæ sunt instar tributorum,
cùm his à Jure æquiparentur *cit. c.*
26 & c. 66. 16. q. 1. In vestigali-
bus autem & tributis Principi sol-
vendis appellans non auditur. *Can.*
Ei qui appellat 41. 2. q. 6. §. quoties.
l. abstinendum 4. & l. ult. C. quor.
appell. non recip. Accedit, quòd
decimæ Clericis assignatæ sunt

pro alimentis: præstatio autem ali-
mentorum celerem executionem
desiderat, & appellationem non
admittit, uti sumitur ex *l. fin. ff. de*
Appell. recip. l. 2. ff. de Re judic.
l. si instituta §. de inofficioso ff. de
Inoff Testam traditque communif-
sima DD. apud Salgado de Regia
proteç. p. 3: c. 1. n. 1. & seqq. Li-
mitanda tamen est assertio ad ca-
sum, quo dubia est exceptionis ve-
ritas. Si enim constaret, immunitatē
legitimè fuisse præscriptā, aut con-
suetudine legitimè præscriptā de-
cimas fuisse sublatas, ac Parochiani
nihilominus eas postularentur, ap-
pellatio haud dubiè locum habe-
ret: cùm in tali casu præsumptio,
quæ est pro decimatore, cesset, ac
propterea illæ malè petantur, me-
ritòque audiendi sint Parochiani
solvere recusantes.

Assert. II. Appellatio illis quo- 672
que neganda est, qui immunitatem
à decimis prætendunt ex privilegio
vel compositione: nisi de hac vel
illo constet, aut probatio in conti-
nenti afferri possit. Ita sentiunt
Speculator ac alij n. 670. primo lo-
co allegati. Ratio est: quia textus
cit. c. 26. universaliter loquitur, nec
distinguit inter præscriptionem &
privilegium, vel inter consuetudi-
nem & compositionem. Neque ra-
tio distinguendi erat; tum quòd
inter eas non fit distinctio quoad
tributa & alimenta; tum quòd æ-
què frivola & falsa esse potest ex-
ceptio privilegij & compositionis,
quàm

quam præscriptionis & consuetudinis; tum demum quòd tota ratio discriminis, quòd DD. communiter faciunt inter hos liberationis modos, dum negant appellationem, si opponatur consuetudo aut præscriptio; concedunt, si prætendatur privilegium & compositio; videtur solum fundari in hoc, quòd præscriptio & consuetudo ferè dubia est, ob incertos actus possessorios &c. de privilegio verò & compositio faciliùs constare potest. Si ergo etiam ista dubia sunt, pariter neganda erit appellatio, & concedenda, si illæ sunt notoriæ aut in continenti probari possunt.

673 **Affert. III.** Et si appellatio in dictis casibus non habeat effectum suspensivum, habet tamen devolutivum. Ita sentiunt Piafecius p. 2. *Prax. Episc. c. 4. n. 3.* Scaccia de *Appell. q. 17. limit. 18. n. 5.* Salgado l. c. n. 75. Aug. Barbosa *in cit. c. 26. h. t. n. 9.* & de *Offic. Paroch. c. 28. §. 4. n. 7.* ac alij. Ratio patet: quia fieri potest, eum, qui immunitatem præterdit ex præscriptione, consuetudine, transactione &c. justè hujusmodi titulum allegare: non ergo adempta ipsi esse debet defensio; quòd fieret, si appellatio nullo modo admitteretur, & nec devolutivum effectum haberet.

674 **Affert. IV.** Si duæ Ecclesiæ aut Clericus cum Clerico vel Ecclesia contendant super jure decimandi, conceditur illi, qui condemnatus est iudicio, appellatio cum effectu

non tantum devolutivo, sed etiam suspensivo, uti post Gloss. Joann. Andr. Hostiens. Boich. Burr. *in cit. c. 26.* tradunt Piafecius l. c. Salgado l. c. n. 77. Præposit. *in c. fin. h. t. §. quoties n. 32. q. 6.* Gemin. de *Appellat. n. 22.* Scaccia l. c. n. 3. Barbosa l. c. ac alij. Idem dicendum videtur, quando super hoc jure litigant duo laici. Idem, si Clericus vel Ecclesia, quæ est in diuturna quasi possessione juris decimandi, condemnatur aut extrajudicialiter in ea turbetur. Ratio est: quia in hypothesi primæ & secundæ assertionis is, qui decimas exigit, habet pro se fundatam in Jure intentionem, estque præsumptio contra eos, qui illas negant: in casibus autem hujus assertionis ipsum jus decimandi est dubium, unde æquum non est, ut alteruter litigantium cogatur alteri cedere, quamdiu jus est dubium & sententia nondum transijt in rem judicatam.

675 **Affert. V.** Quando laicus contendit cum Parocho super jure decimandi & titulum privilegij vel feudi ab Ecclesia concessi non ostendit, saltem præsumptivè ex quasi possessione inmemoriali, non est admittenda ejus appellatio, quæ suspendat jus Parochi seu ejus executionem quoad perceptionem decimarum: habet tamen appellatio effectum devolutivum. Assertio sequitur ex dictis n. 654. ubi cum communi omnium traditum est, laico spoliato non concedi re-

stitutionem, nisi postquam jus suum plenè probaverit, eò quòd Jura assistant Parocho & resistant laico non tantùm quoad jus decimandi, sed etiam quoad possessionem, & consequenter ille manutendus sit, quamdiu iste suam quasi possessionem, quam prætendit, non ostendit esse legitimam.

675 Assert. VI. Si in colligendis decimis modus exceditur, potest ab excessu appellari. Assertio certa est ex *l. ab executione 5. C. quor. appell. non recip. & c. Novit. 43. de Appellat.* Hinc, ut ait Salgado *l. c. n. 77.* nullus est casus de mundo, in quo propter excessum non admittatur appellatio etiam suspensiva, cùm omnis excessus sit gravamen ac injustitiam contineat, & excedere ac gravare paria sint, ut fusè profequitur idem *p. 4. c. 3. à n. 76. ubi à n. 89.* cum Bartolo, Felino, Baldo, ac alijs tradit, posse omisâ appellatione, quæ solum concedi-

tur ad decendum, implorari officium Judicis per viam querelæ, quæ competit ad annum. *arg. l. qui se gravatos C. de agri. & censu.* Quinagi poterit etiam de nullitate, uti post Joan. de Imola, Felin. Alex. Afflict. ac alios tenent Maranta *p. 6. act. ult. n. 9.* Avendan. *p. 1. c. 17. n. 4.* Parlador. *l. 2. c. fin. p. 5. §. 3. n. 4 & 5.* Molin. *de Primogen. l. 4. c. 7. n. 4.* Et quidem ad 30. annos, ut communis tradit cum Bart. in *l. Data opera col. 14. n. 9. C. qui accus. non poss. & Saliceto in l. si preses n. 6. C. quom. & quando Jud.* Nec si gravatus fortè non appellavit intra decendum, vel appellationem deseruit, quia in ea succubuit, prohibetur de nullitate agere: quia si quis plura Juris remedia habuit, atque uno eorum exclusus sit, vel superatus, non prohibetur altero experiri, uti patet ex *c. Concertationi 8. de Appell. in 6. & l. Si expressim 19. ff. eod.*

QUÆSTIO IV.

An Compensatio in Decimis admittenda sit?

SUMMARIUM.

677. *Rationes dubitandi.*

678. *Non datur in decimis compensatio.*

679. *Nisi praterita sint.*

680. *Solutio oppositorum.*

677 **Q**uæstio est, an colonus creditor Parochi possit huic decimas postulanti opponere com-

pensationem per modum exceptionis & in vim solutionis, seu dicere, se pro eo, quod sibi debetur à Parocho,

Parocho, retinere posse ac velle fructus, quos aliàs titulo decimarum solvere deberet. Videtur hæc compensatio fieri posse, quia omnes debitores utuntur compensatione adversus quoscunque creditores, etiam fiscum. *l. aufertur 46. §. 3. ff. de Jure fisci*: ac propterea compensatio semper locum habet, nisi ubi specialiter est prohibita. At nullus Canon vel lex afferri potest, quæ eam prohibeat in decimis. Neque obstat, quòd debitor tributorum compensare non valet adversus fiscum aut civitatem. *cit. l. 46. §. 4. & l. 3. C. de Compensat.* Nam, ut supra à n. 143. dictum est, decimæ propriè non sunt tributum. Pariter non valet, si quis dicat, non esse universale, quòd creditor compensatione uti queat, cum uti non queat in Deposito *l. pen. C. de pos. ult. C. de Compensat. l. In Contractibus 14. §. 1. C. de non num. pecun. nec in Commodato. ult. C. de Commodato.* Respondetur enim, idè in Deposito & Commodato non admitti compensationem, quòd hæc duntaxat locum habet in quantitativis, quæ mutuatam functionem recipiunt; non verò in speciebus. *l. si convenerit 18. pr. & l. non sortem 37. §. 4. ff. de Condict. Fideb.* In Deposito autem & Commodato eadem species restituenda est. *§. Item is 2. Inst. quib. mod. re contr. oblig. l. 2. prin. ff. de R.C. Quæ ratio non pro-*

cedit in decimis, cum in his debeat quantitas, non species.

Assert. In decimis non datur ⁶⁷⁸ compensatio, id est, debitor decimarum non potest has negare prætextu ejus, quod sibi debetur à Decimatore. Ita communiter DD. Catholici, quibus consentiunt Heterodoxi, Brunemann. *ad l. 3. C. de Compensat. n. 3.* referens Wesenbec. *cod. tit. n. 12.* & Lauterbach. *ad ff. tit. eod. th. 8. n. 6.* citans Trentac. *cod. tit. resol. 1. n. 16.* Rationem dant: quia decimæ à Jure æquiparantur tributis *c. Tua nobis 26. h. t. & Can. Decima 66. 16. q. 1.* Atqui in tributis non admittitur compensatio. *cit. l. 3. C. de Compensat.* Pariter non admittitur in alimentis. *cit. l. 3.* quia horum cura est præsens & momentaria, ut loquitur Papin. *in l. pecunia 8. ff. de Aliment. legat.* At decimæ debentur ut sustentatio & alimenta Ministris Ecclesiæ, ut habetur *C. Extirpanda 30 de Prabend. & fusè ostensum est supra n. 29. & seqq.*

Limitanda tamen est assertio ad ⁶⁷⁹ decimas futuras, ita ut in compensationem debiti retineri à Parochiano nequeant, ad quas solvendas nunc tenetur ac in posterum tenebitur. Nam quoad præteritas, quæ videlicet præteritis annis solvi debuerant ac solutæ non sunt, compensatio videtur admittenda, prout admittunt Hostiens. Joan. Andr. & Boich. *in c. Cum homines*
b.t.

h. t. Rebuff. q. ult. n. 19. Moneta c. 8. q. 4. n. 61. Barbol. de Offic. Parochi c. 28. §. 4. n. 9. ac alij, argumento ab alimentis petito, super quibus cum de præterito admittatur transactio *l. De alimentis C. de Transact. & l. Cum ij ff. eod.* iidem DD. etiam compensationem super decimis præteritis admittunt. Verum nec in istis locum habere debet compensatio, si dolo solutæ non fuerunt, saltem eum in finem, ut postea exceptio compensationis opponi posset: tunc enim opponens Parochianus exceptione doli repelleretur.

680 Haecenus dictis non obstant, quæ *n. 677.* opposita sunt. Respondetur enim in primis, illam regulam *ex l. 46. ff. de Fure fisci* suam, ut ple-ræque alia, exceptionem pati, nimirum in tributis, alimentis &c.

Et sic ob paritatem rationis etiam in decimis. Pariter non valet, quod ibi dicebatur, decimas proprie dictum tributum non esse: etsi enim proprie loquendo tributum non sint, habent tamen cum eodem magnam affinitatem & similitudinem: quæ de causa argumentum desumptum à tributo ad decimam est probabile, forte, frequens, & utile, uti loquitur Nicol. Everhard. *in locis Legalib. loc. à tributo ad decimam n. 1.* nisi in aliquo casu specialis ratio pugnet pro illo, quæ non procedit in ista; cujusmodi casum attuli supra *n. 133. & seqq.* quod ultimo loco afferebatur, non oppugnat comunem sententiam, cum à Deposito & Comodato ad decimas nemo argumentum ducat, ob rationem *cit. n. 677.* adductam.

QUÆSTIO V.

An in concursu Creditorum Decimator præferendus sit?

SUMMARIUM.

681. *Opinio & rationes affirmantium.*

682. *Quoad decimas jam separatas præfertur decimator omnibus creditoribus.*

683. *Præferendus quoque est, si fructus indecimati adhuc extant nondum cum alijs fructibus commisti.*

684. *Aut, si decima fructuum*

pars separata adhuc extat, tamen si cum alijs fructibus commista.

685. *Imò, licet fructus indecimati commisti sint cum alijs.*

686. *Nontamen, si decima vel fructus indecimati non amplius extant.*

687. 688. *Solvuntur opposita. Deci-*

81 **D**ecimis competere jus prælationis in concursu creditorum asserunt, easque in prima classe constituunt, Beutherus de *Jure Prælationis* p. 1. c. 11. Carpz. p. 1. *Jurisprud. For. Const.* 28. *defin.* 54. & l. 4. *Respons. Jur. Elect. tit.* 2. *resp.* 12. n. 6. Berlich. *Concl. Pract.* p. 1. *concl.* 64. n. 108. & Struvius *Syntagm. Jur. Civ. exercitat.* 44. *tit.* 5. n. 47. Jure Bavarico in quarta classe constituendas esse videri potest: eò quòd *tit.* 2. *art.* 6. *Edictalis Processus* in illa classe collocentur stèuræ seu tributa: his enim æquiparari decimas dictum est n. 671. & n. 678. Cùmque ratione tributorum & collectarum Magistratus in concursu creditorum statim post sumptus in curationem debitoris ægroti factos ponantur, ac reliquis creditoribus, licet expressam anteriorem hypothecam habentibus, præferantur, ut ex *l. satis notum* 4. C. *In quib. caus. pign. tac. contr.* & l. 1. C. *si propt. publ. pens. vend. fuer. celeb.* tradunt *Pract. Papin. in form. libell. act. hypoth. §. sub ead.* n. 16. Joan. Köppen *decis.* 28. n. 18. Carpz. *cit. resp.* 12. n. 2. eò quòd bona subditorum pro tributis etiam futuris fisco sint obligata. l. 1. C. *In quib. caus. pign. tac. contr.* l. 40. §. 3. ff. *de Jure fisci.* quo casu prælationis quoque privilegium competere expeditum est, *arg. l. 9. §. 11. ff. qui potior. in pignor.* idcirco ob paritatem inter tributa & decimas, istas eodem prælationis jure, quo

fiscus quoad tributa, gaudere dicendum videtur: eò quòd fiscus & Ecclesia à Jure æquiparantur, uti ex l. 1. C. *de SS. Eccles. §. sinimus junct. Gloss. in Auth. de non alien. reb. Eccl. Can. Quid ergo junct. Gloss.* 23. q. 4. post Bald. Panorm. Paul. Castr. Salicet. Azon. ac alios fusè ostendit Everhard. *in Topic. loc. à fisco ad Eccles.* Verùm hiè quoque distinctione opus est, nec admittenda universalis quorundam doctrina de privilegio prælationis decimatoribus competente.

Assert. I. Quando decima pars 682
jam separata est, & vel ab ipso colono vel ab alio averfa aut ablata fuit, & adhuc extat, præferendus est decimator omnibus creditoribus. Assertio certa est, & patet ratio: quia separatione factâ dominium fructuum decimatorum acquiritur decimatori, juxta dicta n. 624. At nullum jus vel privilegium fortius esse potest, quàm liberum & nulli hypothecatum dominium. l. *Deposui* 38. ff. *de Peculio.* l. *Procuratoris* 5. §. *si dedi* ff. *de Tribut. act.* estque ille, qui vindicat, ante privilegia. l. *si ventri* §. *in bonis.* ff. *de Privil. Credit.* & l. *In rebus* C. *de Jure dotium.* Nec res sua cuiquam auferenda est. l. *Id, quod nostrum* ff. *de R. J.* Neque, qui rem suam vindicat, propriè dici potest concurrere, cùm verè creditor non sit, eò quòd deberi nobis non possit, quod nostrum est, ut loquantur Interpretes *V. Debetur Instit. de*
V v *Action.*

Action. prin. sicut acquiri amplius non potest. §. *si rem* *Jnst. de Legat.* §. *sic itaque discretis* *Jnst. de Action. & c. Inter dilectos de Fide Justr.* quia dominium non nisi una ex causa contingere potest. l. 3. §. *Ex pluribus* ff. *de acq. vel amitt. poss. l. Non ut ex pluribus* 159. ff. *de R. J.* Concordat Jus Bavaricum ad *Edict. Processum tit. 2. art. 14. & 24.* ubi dominus rei omnibus creditoribus præfertur.

683 *Assert. II.* Si fructus, ex quibus decimæ debentur, adhuc extant, sive apud ipsum colonum earum debitorem, sive apud alium, & cum alijs fructibus commisti non sint, præfertur decimator omnibus creditoribus, sicut in casu priore. Est hæc quoque assertio indubitatè vera, cum certum sit ex dictis n. 627. quòd fructus, ad quemcunque perveniant, cum onere decimarum transeant. Et quamvis utilis rei vindicatio, quam plerique decimatori ante decimarum à reliquis fructibus separationem concedunt, probabilius non competat juxta dicta n. 628. competit tamen actio personalis in rem scripta contra quemcunque fructuum nondum decimatorum possessorem, ut tenent omnes DD. & dictum est n. 631. ut ad eò solvendæ sint ante omnia decimæ ex fructibus extantibus, antequam in alium alienentur; vel si alienati sunt, tenetur novus possessor, v. g. emptor aut creditor, cui in solutum dati sunt, ad

eas inde solvendas. Assertio procedit, sive fructus adhuc pendeant, sive solo separati jam sint. Allata enim ratio utrimque valet.

Assert. III. Si decima fructuum pars vel ab ipso colono, qui eam jam separaverat, vel ab alio commisceatur cum alijs fructibus, ita ut discerni nequeat, præferendus est decimator alijs creditoribus, sicut in gemino priore casu: dummodo fructus commisti extant. Ratio patet: quia non obstante commissione (sive hæc facta sit volente decimatore, sive hoc inscio & invito) competit decimarum domino rei vindicatio. §. *quòd si frumentum* 28. *Jnst. de R. D.* tamen si decimæ frumenti commisceantur cum frumento debitoris sine consensu decimatoris, acervus frumenti non fiat communis, uti res fiunt communes per confusionem juxta §. 27. *Jnst. eod.* competit tamen parti non possidenti actio in rem pro modo cujusque frumenti juxta arbitrium Judicis, ut hic æstimet, quale cujusque frumentum fuerit, uti loquitur Imper. *cit. §. 28.* Ex eo autem, quòd decimatori in tali casu competit rei vindicatio, consequens est, quòd omnibus creditoribus sit præferendus, ut patet ex dictis n. 682.

Assert. IV. Præferendus est decimator alijs creditoribus etiam tunc, quando fructus indecimate commisti sunt cum alijs fructibus. Constat ex dictis n. 683. cum deci-

ma

684
mæ solvendæ ante omnia sint ex fructibus extantibus. Neque obstat commistio cum alijs fructibus facta, sicut non obstat rei vindicationi, quando res mea commista fuit cum aliena. Nam extant adhuc ijdem fructus, ex quibus ante commistionem solvendæ erant decimæ: quamdiu autem fructus extant, tandiu manet obligatio decimas inde ante omnia solvendi, ad quemcunque illi pervenerint.

686
Assert. V. Si vel decimæ vel fructus nondum decimati à colono aut ab alio consumpti vel destructi sunt, privilegium prælationis non competit decimatori. Ita sentio cum Illust. D. Schmid *ad Edict. Process. tit. 2. art. 6. n. 15.* Ratio est: quia domini rerum defraudatarum non amplius extantium non habent privilegium prælationis inter reliquos creditores vel reale vel personale: neque legitur alicubi speciale quidpiam statutum in favorem Ecclesiæ, cujus decimæ sunt defraudatæ.

687
Non obstat, si quis dicat, rei vindicationem competere etiam adversus illum, qui dolo desijt possidere, eò quòd dolo pro possessione habeatur. *l. 15. l. 27. §. 1. & l. 63. ff. de R. V.* Nam hoc duntaxat tunc procedit, quando res mea furto subtracta, deposita, vel vendita, adhuc extat, & in antiquum statum restitui potest: non verò, si condemnatio fieri debeat in id, quod actoris interest.

Pariter non obsunt, quæ de Fiscis 688 privilegio n. 681. allata sunt. Ideò enim tacitam illam hypothecam in bonis subditorum, & prælationem in concursu creditorum habet, quia onera fisci inhærent fundis; at decimæ sunt merum onus fructuum, ut constat ex dictis n. 137. & seqq. Argumentum à Fisco ad Ecclesiam, & à Tributo ad Decimas bene ducitur; at solum tunc, quando utrimque par est ratio, ut bene observat Everhard. *l. c. n. 18.* At, ut modò dixi, dispar hîc est ratio. Estque latum cæteroqui discrimen inter tributum & decimas, ut ostendi n. 143. & 147. Neque tacita hypotheca constituta cuiquam est in bonis alterius, nisi ubi Jura id exprimunt, ut demonstratum est supra n. 150. Nullibi autem Jure expressum est, quòd Ecclesia ratione decimarum eam habeat in bonis fidelium. Idem est de privilegio prælationis in concursu creditorum: nam etiam hoc admittendum non est, nisi ubi Jura concedunt. Denique non obstat auctoritas DD. quos n. 681. pro hoc prælationis privilegio adduxi: cum loquantur de suo Jure Patrio, nimirum Saxonico, quo constitutum est, ut census, pensiones, & decimæ Ministris Ecclesiæ & pijs causis debitæ alijs debitis præferantur.

V V A QUÆ.

QUÆSTIO VI.

Quæ Probatio in Cauſa Decimarum requiratur?

SUMMARIUM.

689. Ratio proponendi quæſtionem.
 690. Parochus agens ad decimas ſolum tenetur probare, ſe eſſe loci Parochum, tametſi alius ſit in quaſi poſſeſſione juris decimandi.
 691. Alius Clericus probare debet privilegium, vel inueſtituram, præſcriptionem &c.
 692. Laicus privilegium, ſaltem per poſſeſſionem immemoriam.
 693. Ad hanc probandam ſufficiunt teſtes ſingulares.
 694. Qui probat de certa ſpecie fructuum, non hoc ipſo probat de reliquis.
695. Præſtendens immunitatem probare debet privilegium, vel conſuetudinem, aut præſcriptionem.
 696. Qui eſt in quaſi poſſeſſione immunitatis aut juris decimandi conventus in petitorio oſtendere debet titulum, niſi vel hoc vel illa ipſi debeatur Jure communi.
 697. Aut quaſi poſſeſſio ſit immemorialis, vel tanta, ut inducat præſcriptionem.

689 **T**ametſi ex ijs, quæ tradita habitus ſunt de jure Parochiarum ad decimas, de earum præſcriptione, de laicis in earum quaſi poſſeſſione quandoque manutendis &c. obvium ſit, quid pro cauſæ controverſæ ratione vel actor vel reus probare debeat, aut facili negotio erui inde poſſit. Quia tamen tum diſperſim ac diverſis in locis, tum ſolum incidenter de probationibus actum eſt; idcirco expedit, ea colligi & tanquam in propria ſede ſub uno conſpectu poni.

690 **A**ſſert. I. Parochus, ſive poſſeſſorio ſive petitorio judicio, ſive ad

decimas novalium ſive ad antiquas agat, ad nihil aliud probandum tenetur, quàm ſe eſſe Parochum loci, intra cujus fines fructus decimales proveniunt: quia habet pro ſe fundatam in Jure intentionem, & ſic onus probandi in adverſariū rejicit, ut conſtat ex dictis n. 345. & ſeqq. n. 382. & ſeqq. n. 642. & ſeqq. Idque procedit, tametſi alius ſit in poſſeſſione, & probari ipſi nequeat, quòd vi, clam, vel precario poſſideat: tametſi enim juxta l. circa ff. de Probat. l. Libertis §. ult. ff. de Liber. cauſ. l. vis ejus. C. de Probat. poſſeſſio pro ſe præſumptionem habeat, & ob id onus probandi in adver-

adversarium reiiciat, hoc tamen non procedit, si ipsi possessori resistit aliqua præsumptio, vel ipsa lex, uti post Joan. Andr. Alexand. Alciat. ac communem DD. tradunt Curt. Jun. *consil.* 90. n. 12. Ruin. l. 4. *consil.* 28. n. 9. Gutier. l. 3. *pract.* 9. 19. à n. 9. Menoch. l. 6. *præsumpt.* 69. n. 4. Hart. Pistor. 1. 9. 46. n. 7. & Treütler. *vol.* 2. *disp.* 21. *lib.* 5. *lit.* n. At illi, qui non est loci Parochus, resistit lex, maximè si sit laicus. tenetur ergo, si Parochus agit petitorio, titulum exhibere, saltem præsumptum ex possessione longissimi temporis, si est Clericus; si laicus, ex possessione immemoriali, cum ex minori tempore titulus laici non præsumatur, ut constat ex dictis n. 477. & 480. maximè cum juxta communissimam DD. in laico ne quidem ex immemoriali possessione præsumatur, nisi accedat fama privilegij, ut dixi n. 478.

691 **Affert. II.** Clericus vel Ecclesia, cui Jure communi non competunt decimæ, eas prætendens probare debet vel privilegium, aut investituram à SS. Pontifice concessam; vel incorporationem seu unionem Parochiæ, cui illæ debebantur; vel præscriptionem aut consuetudinem; vel transactionem, compromissum, aut permutationem: unòque ex his modis jus decimandi legitimè sibi fuisse acquisitum. Si ejusdem duntaxat utilitatem seu fructus prætendit, probare tenetur emptionem, aut con-

ductionem &c. Quæ omnia patent ex dictis p. 3. c. 2. De Privilegio & Investitura egi n. 436. & seqq. De Unionem n. 439. De Præscriptione n. 442. & seqq. De Consuetudine n. 431. De Transactione n. 429. & 430. De Compromisso n. 431. De Permutatione n. 432. De Emptione n. 433. & seqq. De Conductione n. 435. & 439. Quomodo autem ista singulatim probentur, non est hujus loci commemorare, eò quòd decimis non sit proprium, sed genericum & commune omni præscriptioni, consuetudini, privilegio &c. utpote quibus pleræque res aliæ & jura obtineri possunt. Illud addidisse sufficiat, cum jus assistat Parocho quoad decimas, & alijs resistat, ut sæpius dictum est, requiri contra eundem probationes plenas, certas, & concludentes, cum apertum sit, jus certum, quod habet, everti non posse per solas conjecturas, præsumptiones, aliàsve probationes non convincentes, quæ stant pro alio.

Affert. III. Si laicus prætendat 692 jus decimandi, probare debet, à SS. Pontifice donatas sibi fuisse decimas aut in feudum concessas, aut si jam est in quasi possessione, ad hoc, ut in ea manuteneatur, ostendere tenetur, eam esse à tempore immemoriali, ita ut de contrario non extet memoria, ut cum communissima DD. tradit Mascard. *vol.* 2. *de Probat. concl.* 484. n. 6. & 8. & fusè ostendi supra à n. 477. ac

n. 452. & seqq. Unde juxta dicta n. 480. compellendus est ad restitutionem, si constat, quod decimæ post sæpius citatum Concilium Lateran. ad laicos pervenerint, tamen si multis sæculis in earum quasi possessione fuerint; nisi ipsum privilegium Ecclesiæ plenè probare possint. Requiritur item juxta communem DD. de qua Menoch. l.c. n. 6. & ego supra n. 478. ut præter quasi possessionem temporis, de cujus contrario non extet memoria, probet famam privilegij sibi vel antecessoribus concessi: quin etsi ista plenè & concludenter probaret, si tamen aliunde constat de defectu tituli, sive quod privilegium ipse ejusve antecessores ab Ecclesia non habuerint, restituere tenebitur, ut patet ex dictis n. 479. Idemque dicendum est, si de defectu tituli non quidem apertè constat, præsumptio tamen aliqua specialis adest, quod titulum non habeat: quia talis præsumptio specialis elideret illam alteram generalem, quam pro se habet ex quasi possessione temporis immemorialis, ut dixi n. 481.

693 Affert. IV. Ad probandam quasi possessionem juris decimandi sufficiunt testes singulares, quorum videlicet unus deponat de uno actu possessorio, v. g. quod Titius ex hoc fundo collegerit hordeum; alius de alio, v. g. quod collegerit triticum vel secale &c. Ita cum Baldo, Felin. Specul. Corn. ac

alijs tradunt Gabriel. l. r. tit. de Testib. concl. 2. n. 33. Gaill. l. 2. pract. observ. 66. n. 12. Mynsing. cent. 2. observ. 20. & obser. 100. n. 7. idemque in c. licet ex quadam de Testib. à n. 7. Mascard. de Probat. concl. 484. n. 1. Moneta de Decim. c. 5. n. 79. Licet enim testes singulares non probent, uti constat ex c. Bona mem. 23. de Elect. c. Licet causam de Probat. cit. c. Licet de Testib. l. ob cæm in fin. ff. eod. Hoc tamen non procedit de illis testibus singularibus, qui respectu ejusdem finis concordant; tunc enim plenè probant, etiamsi in tempore & actibus discordent. l. qui sententiam C. de Pænis. Quæ itidem causa est, quod testes de diversis actibus & temporibus deponentes probant jurisdictionem & servitutem, ut cum communi tradunt ac latè probant Felin. in c. Licet ex quadam de Testib. & Farin. in Prax. crim. 9. 64. à n. 182.

Notandum tamen hîc est, ex eo, quod quis probet, se fabas v. g. vel rapas, similésve fructus, qui ad decimas minores pertinent, collegisse, non probari, quod sit in possessione pleni & absoluti juris decimandi, cum sæpe alius decimas minores, alius majores colligat, ut dixi n. 14. & constat ex notissima nostræ Germaniæ praxi. Pari ratione si quis probet, se decimas habitenus collegisse ex frumento, quod *hirsutum* vocant das raupe Getraid / nimirum hordeum & avenam

venam Gersten und Haber / non inde illicò probaverit, se esse in possessione colligendi etiam ex frumento plano dem glatten Getreid / siligine videl. seu tritico, spelta, & fecali, dem Weizen / Fesen / und Roggen: cum nonnunquam decimæ ex posteriorum specierum frugibus debeantur uni, alteri ex priorum, ut patet ex dictis n. 426. Idque sine dubio verum est, si ille agat contra Parochum prætendendo quascunque decimas: cum enim Parocho Jus commune assistat, resistat verò alijs, & his ex præscriptione, transactione, vel privilegio &c. sæpe jus competat ad unam tantum alteramve fructuum speciem vel genus, & quoad illos tantum sint in possessione, necesse est, ut si cunctas prætendant contra Parochum, probent, se esse in possessione omnium: hoc autem non probant, si actus possessorios circa unam tantum alteramve speciem probent. Si verò litiget non cum Parocho, sed cum alio, cui Jus commune pariter resistit, & iste alius possessionem non probet, pronuntiandum absolute pro illo erit quoad omnes fructus, dummodo tertius quispiam nihil possideat, & constet, nullum Parocho jus amplius competere. Ratio est: quia cum possessio quoad omnes fructus decimationi subjectos alicui debeat, & unus tantum eam probet, non est ratio, cur ipsi non assignetur absoluta & plena omnium

fructuum, tametsi eam probet solum quoad aliquos. Ratio limitationis quoad Parochum est: quia si non constat, jus decimandi omnino avulsam esse à Parochia, ejus Rector merito præferendus est extraneo, & mittendus in possessionem eorum fructuum, quorum jus & possessionem extraneus non probat, tametsi iste probet possessionem aliorum fructuum: nam sicut ex eo, quod extraneus jus habet ad aliquos fructus, non sequitur, quod habeat ad omnes; ita nec possessio aliquorum infert possessionem omnium, ut patet ex modò dictis. Si denique uterque ex litigantibus actus aliquos possessorios probat, unus quoad hanc vel has fructuum species, alter quoad alias, clarum est, pronuntiandum esse pro utroque quoad eas, quarum possessionem probaverit.

Assert. V. Si quis Parochianus prætendat exemptionem à decimis, probare plenè debet unum ex modis, quibus illa obtinetur, nimirum vel privilegium, de quo fusè supra à n. 158. vel consuetudinem non solvendi à communitate introductam & 40. annis continuatam, nec ab Ecclesia reprobata, de qua n. 253. & seqq. vel præscriptionem bona fide inchoatam & continuatam 40. annis cum titulo, & sine hoc per tempus immemorabile, de qua n. 288. & seqq. vel transactionem & pactum de non solvendo, de quo n. 307. ac seqq.
Cate-

Cæterum circa consuetudinem & præscriptionem hujus exemptionis diligenter advertenda sunt ea, quæ dixi supra à n. 661. usque ad 665.

696 Afferit. VI. Tametsi is, qui Jure communi à decimis exemptus non est, sit in quasi possessione exemptionis, si tamen in petitorio conveniatur, ostendere debet titulum suæ immunitatis. Idemque est de eo, cui Jure communi jus decimandi non competit: tenetur enim, tametsi sit in quasi possessione hujus juris, si à Parocho in petitorio conveniatur, titulum ostendere. Afferitio manifesta est ex C. *Cum persona* 7. de *Privileg.* ex quo habetur, quòd possessio vel quasi non relevet contra eum, qui suam intentionem fundatam habet de Jure communi, & exemptionis vel privilegij titulum probare teneatur, qui vel hoc vel illam præten- dit, uti notant cum communi DD. Covarr. *Pract.* 99. c. 17. n. 6. §. *Quartò non sic.* Gutier. l. 3. *Pract.* c. 19. à n. 11. Em. Rodriq. *Regul.* 99. tom. 2. g. 63. art. 7. Barbosa in *cit.* c. 7. ac alij, quos allegavi n. 690. Idemque patet ex c. 1. de *Præscript.* in 6. ubi Episcopus, qui in aliena Diocesi decimas possidebat, jubetur præscriptionis, quam prætendebat, titulum allegare & probare. Ratio additur: *cum Jus commune contra ipsum faciat.* Accedit, quòd quasi possessio non relevat ab onere probandi, quando ipsi resistit primævus status natu-

ra, uti post Bartol. Jason. Tiraquell. ac communem DD. loquitur Gutier. l. c. n. 9. atqui primævus status naturæ decimarum resistit quasi possessioni juris decimandi quoad omnes, quibus Jure communi decimæ non debentur, maxime si laici sint. Pariter resistit quasi possessioni exemptionis quoad illos, qui Jure communi obligantur ad eas solvendas.

Locum tamen non habet asser- 697
tio, si possessio est temporis immemorialis, ita ut de contrario non extet memoria, aut tam diuturna, ut inde perficiatur præscriptio, Hinc si alia Ecclesia vel Clericus cum bona fide fuit in quasi possessione juris decimandi cum titulo colorato vel existimato per annos 40. aut per immemorabile tempus, verum titulum edere non tenetur; quia tanto tempore præscripsit juxta dicta n. 442. & 446. Idem dicendum est de immunitate: si enim communitas aliqua per annos 40. non solvit absque gratuita remissione & condonatione decimarum, ad nihil amplius tenetur, tametsi titulum edere nequeat, ut dictum est n. 260. 283. & 565. Par est ratio de privatis: hi enim si cum titulo colorato vel existimato non solverunt decimas per annos 40. aut absque titulo per tempus immemorabile, immunitatem præscripserunt juxta dicta n. 291. & 297. nisi forsan ideo duntaxat non solverunt, quia decimator gratis & ultrò

ultrò remittit: tunc enim præscriptioni locus non foret, ut constat ex dictis n. 549. infra. & n. 663. Si denique laicus colligit decimas per tempus immemoriale, ita ut de contrario non extet memoria, nec per testes nec per scripturam, manutenedus est, tametsi titulum non probet, juxta dicta n. 477. quia ubi adest possessio immemorialis, opus non est allegari titulum, ut post Menochium, Gabrielium, ac

alios latè ostendit Gutier. l. 3. Pract. c. 14. n. 72. Minus tamen tempus, quàm immemoriale, hìc non sufficit, ut patet ex dictis n. 477. 480. & 655. Benè tamen hìc notanda sunt, quæ dixi suprà n. 479. & seqq. ac universim circa hanc præscriptionem & consuetudinem tam colligendi decimas, quàm non solvendi, advertendæ sunt limitationes, quas posui n. 265. 266. 269. 270. & 449.

Q U Æ S T I O VII.

Quomodo compellendi sint, qui renuunt solvere Decimas?

S U M M A R I U M.

- 698. Ecclesia, etsi jus habeat ad decimas, non tamen propria auctoritate auferre potest nondum separatas.
- 699. Judex Ecclesiasticus renuentes solvere non tantùm compellere potest.
- 700. Sed etiam tenetur.
- 701. Per excommunicationem.

- 702. Hanc comminando cum præcepto solvendi absque citatione.
- 703. Et quidem ex officio, & nemine agente.
- 704. Invocari potest etiam brachium seculare
- 705. Et compelli morosus debitor ad usuras.

698 **C**ertum est in primis, quod Ecclesia semper jus habeat ad exigendas decimas, quamdiu eas non remittit, aut non præscripsit is, qui debet, ut constat ex dictis n. 541. & seq. Certum est secundò, non posse Parochum per vim & propria auctoritate accipere deci-

mas, tametsi Parochiani injustè eas detineant & solvere differant aut omnino renuant, ut dixi n. 544. & seq. Cùm igitur exigì possint, tametsi tempore, quo solvendæ fuerant, solutæ non sint, nec tamen jus sibi ipsi decimator dicere possit vi vel clam eas arripiendo,
 X x   quæ-

quæstio est, à quo & quomodo ad solutionem compellendi sint morosi aut contumaces earum debitores.

699 Assert. I. Judex Ecclesiasticus competens Fideles debitores decimarum cogere ad eas solvendas potest. Constat ex *Can. Omnes s. 16. q. 7. c. 3. & seqq. h. t.* ac Trident. *sess. 25. c. 12. de Reform.* Ratio perspicua est: quia qui eas detinent, contra Religionem & Justitiam peccant, ut ostendi *n. 42. & 50.* ac contra speciale præceptum Ecclesiæ, & ut dicitur *Can. Decimas 1. 16. q. 7.* Sacrilegij crimen committunt ac æternæ damnationis periculum incurrunt, ergo si obligationi suæ non satisfaciunt, compelli ad id possunt à Judice Ecclesiastico, utpote qui ob dictas rationes est competens.

700 Assert. II. Prælati Ecclesiæ Fideles ad decimas obligatos non solum compellere ad solvendum possunt, sed etiam tenentur. Ita Canonistæ *in c. Pervenit s. h. t.* ubi SS. Pontifex Episcopis mandat, ut parocianos compellant ad decimas cum integritate persolvendas. Ratio hujus obligationis Episcopis incumbens est, quia ut fideles ministri ac dispensatores tenentur non negligere Ecclesiasticorum jurium & bonorum defensionem & custodiam. Addunt tamen Suar. *c. 38. n. 4.* ac alij ex S. Thoma *2. 2. q. 87. art. 1. ad 5.* quandoque non exigendas esse decimas propter vi-

tanda scandala & majora mala, vel, ut S. Doctor loquitur, *ubi sine scandalo requiri non possunt propter dissuetudinem, vel propter aliquam aliam causam.* Et quamvis idem *q. 43. art. 8.* significet, non posse Prælatos Ecclesiæ dimittere bona temporalia Ecclesiæ propter scandalum vitandum, & *in respons. ad 5.* solum excipiat petitionem decimarum, ubi scandalum oriretur ob consuetudinem eas non solvendi: rectè tamen ibidem Cajetanus distinguit inter bona Ecclesiæ jam acquisita, & inter acquirenda, illaque etiam propter scandalum vitandum non posse abdicari; posse verò quandoque propter hanc causam dimitti posteriora. Aliter rem decidit Alensis *p. 3. q. 51. memb. 6. art. 1.* asserens, propter scandalum generale, quod in schisma vergeret, posse Prælatos dissimulare & decimas non exigere; non posse ad vitandum scandalum solum particulare. Illud certum est, propter scandalum, quod Pharisaicum dicitur, & solum ex malitia hominum provenit, dum absque justa & probabili causa solvere renuunt, ac exigentes Clericos damnant avaritiæ, nimij rigoris &c. desistendum ab exactiōe non esse: ad hoc enim vitandum cedenda ab Ecclesia forent omnia bona laicis, cum horum non paucis semper nimium sit, quod Clerici ac Religiosi possident, quorum proinde malignæ obrectationes ex cupiditate & invidia

vidua natæ contemnendæ sunt. Pariter certum est, posse Parochum aliumve decimatorem, quæ sibi debentur, vel gratis, vel per pactum, aut compositionem Parochianis remittere, sicut illa, quæ jam percepit, iisdem donare potest. In quo tamen suis successoribus non præjudicat, ut dixi n. 270. & n. 663. imò nec sibi, nisi quando aliunde ipsi de congrua sustentatione provisum est, & pacto remissio facta ad plures annos vel totam ipsius vitam. Ne verò ex hujusmodi remissionibus jus quoddam sibi Parochiani arrogant, aut saltem, quod frequenter contingit, non murmurent, quando successor exigit, quod antecessor aut expressè, aut dissimulando tacite remisit, expedit eos moneri, hujusmodi remissiones ultrò & gratis fieri salvo manente jure Parochiali. Qua ratione hæc remissio fieri possit, declaratum est supra n. 164. & seq. ac n. 308. usque ad n. 312.

701 Assert. III. Qui solvere decimas renuunt, compelli ad solvendum possunt ac debent per excommunicationem. Ita statuitur *cit. c. Pervenit 5. c. Nuncios 6. c. Ex parte 21. c. Tua nobis 26. c. In aliquib. 32. c. Cum non sit 33. h. t.* & in Trident. *sess. 25. c. 12. de Refor.* ubi dicitur: *qui decimas subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine sine plena restitutione secutâ absolvantur.* Ratio est: quia si admoniti non solvunt,

contumaces sunt ac idcirco excommunicari possunt, nec absolvi queunt, quamdiu, dum possunt, non restituunt, quia absolutionis non sunt capaces. Dixi, absolvi nec debere nec posse, quamdiu non restituunt, dum possunt: nam, ut rectè advertit Navarr. *in Manuali c. 21. n. 33.* absolvi possunt, si restituere volunt & non possunt.

Assert. IV. Quamvis cætero-702 quin à citatione procedendum sit juxta *l. 1. C. de Execut. rei judic.* in decimis tamen incipi potest à præcepto cum monitione sub excommunicationis pœna, non tantum de præteritis, seu ijs, quæ jam debentur, sed etiam de solvendis in futurum. Ita post Gloss. Cardin. Laudens. Imol. ac alios *in Clem. Dispendiosam de Judicijs* Rebuffus *q. ult. de Decim. n. 23.* & Moneta *c. 8. q. 4. n. 56.* Ita tamen, ut prius sumatur informatio, quòd talis sit subditus, & quòd prædia, ex quibus illæ petuntur, sint in Parochia hujus Rectoris. Audiri quoque monitus debet, si opponat, & per modum provisionis compelli, si justam non allegaverit causam, ut notat Rebuffus *loc. cit.* nec appellatio recipi, ut dictum est n. 671. & seqq.

Assert. V. Judex ex officio & 703 nemine petente procedere contra renuentes potest, & compellere ad solvendum, captâ tamen prius, de qua modò dictum est, informatione. Ita *in cit. Clem. Dispendiosam* Anchar. *n. 4.* Cardin. *n. 28.*

Imola *n. 7. Maranta in Praxi Judic. p. 6 n. 196. Moneta l. c. n. 76.* Idque potest non tantum Episcopus, sed etiam Visitator ab eodem deputatus, uti notant Lxl. Zecch. *tr. de Episcop. c. 6. n. 3. Franc. Pavin. tr. de Visitat. q. 2. à n. 44. & Moneta l. c. n. 77.* quia Visitatori incumbit correctio excessuum & omnimoda sollicitudo Cleri & populi. Dummodò notoriè constet, subditos ad solvendum teneri, nec isti rationabilem aliquam causam renuendi allegent: hanc enim si allegarent, & res altiore indagine requireret, deferenda esset ad Episcopum aut SS. Pontificem.

704 Assert. VI. Contra renuentes solvere invocari potest brachium seculare. Ita Glossa *in cit. Clem. V. Coerceri*, Imola *n. 12.* ac alij *ibid.* Rebuff. *q. ult. n. 18.* ubi cum Hostiens. Joan. Andr. ac alij bene addit ex *c. Postulasti 21. de Homicid.* id verum esse, tametsi debitoribus ob contumaciam immineat sanguinis effusio. Et quidem adiri potest Judex secularis, tametsi decimator jus suum consequi possit per Ecclesiasticum, cum hinc, ut ponimus, agatur de solo facto, de quo si agitur, causa est mixta, ut constat ex dictis *n. 581. & seq.* Assertio tamen solum procedit de casu, quo reus est laicus, cum contra Clericum ne quidem in quaestione facti procedere possit Judex secularis, ut dictum est *n. 573. & seq.*

705 Assert. VII. Judex morosos de-

cimarum debitores non tantum ad solutionem earum compellere potest, sed etiam ad usuras. Ita post Cardin. *in Clem. 1. §. fin. de usur. q. 16. n. 9.* ac alios docet Moneta *c. 6. q. 4. n. 24.* Per usuras hic intelligendum est, quod decimatoris interest ex dilata solutione, seu damnum, quod ex illa est passus: hoc enim compensari debere à debitore, qui in mora culpabilis est, æquitas & jus naturale exigit, & habetur expressum *c. ult. de Frijur. & damno dato.* ubi jubetur satisfacere, cujus culpâ vel injuriâ damnum datum est, & *c. Cum homines 7. h. t.* ubi jubentur fideles compelli, *ut decimam statim fructibus collectis persolvant, atque de subtractis & retentis dignam satisfactionem exhibere procurent.* Hinc assertio non tantum merè probabilis est, ut videtur Monetæ *l. c.* sed certa. Si verò per usuras hic intelligit illas ordinarias usuras quincunces, quæ juxta multorum opinionem vi *l. 5. & l. 13. C. de Action. empt. & vend. l. 13. §. 20. ff. eod. & l. ult. ff. de Peric. & com. rei vend.* ob moram non soluti pretij debentur venditori, ne quidem probabile est, eas deberi à colonis solutionem decimarum differantibus, si interesse decimatoris ad quincunces non ascendit: nec enim lex ulla vel Canon ad plus obstringit morosum debitorem, quam ad id, quod interest creditoris, nec isti æquitas naturalis plus permit-

tit;

tit; nisi fortè ex poena conventio-
nali plus debeat. Quòd verò
emptor ob moram in solvendo
pretio quincunces debeat, id so-
lum idcirco statutum est, quia in-
teresse venditoris ordinariè ad illas
ascendit; & sicut ad illas tenetur
morosus emptor, tamen si forsan in

aliquo casu interesse venditoris eò
non pertingat, ita vicissim si istud
superat quincunces, ad has tan-
tùm tenetur emptor, & non ad to-
tum interesse venditoris, ut fusè
dixi in *Tract. de Empt. & Vend. p.*
s. c. 2. art. 2. à n. 644.

CAPUT IV.

De Pœnis non solventium Decimas.

QUÆSTIO I.

Quæ pœnæ à DEO infligantur Decimas non solventibus?

SUMMARIUM.

706. *Multiplex peccatum deci-
mas non solventis.*

707. *Et grave.*

708. *Pœnæ variæ propterea à Deo
infligi solita.*

706 **C**ùm peccent tam contra legem
naturæ & Divinam positivam,
quàm contra Ecclesiasticam, &
contra Justitiam æquè ac Religio-
nem, qui decimas vel omnino non
solvunt, vel non fideliter & integrè,
ut fusè tradidi *n. 29. & seqq.* con-
sequens est, obnoxios esse vindictæ
non tantùm Ecclesiæ, sed etiam Dei
juxta *c. Quamvis 17. h. t.* ubi eorum
crimen dicitur *dignum Divini*
animadversione judicij. Cùmque
ipforum culpa sit virtute multi-
plex, ita ut Hostiensis in *Summa*
rubr. de Decim. n. 9. eos dicat in no-

vem delinquere (ubi tamen culpas
& pœnas confundit) mirum non
est, vario quoque & multiplici mo-
do eosdem puniri. De illis pœnis,
quas DEUS subtrahentibus Eccle-
siæ decimas infligere solet, modò
agendum est; postea de ijs, quas Ec-
clesia.

Assert. Præter pœnam æter- 707.
nam, quæ decimarum defraudato-
res manet, nisi resipiscant, & DEO
ac Ecclesiæ, cui eas negârunt, quan-
tum possunt, satisfaciant, variæ in-
fligi pœnæ temporales à DEO so-
lent, quæ ex Malach. *c. 3.* enarran-
tur

Xx 3